

KÜLÖNFÉLÉK.

Személyi hírek. Ő felsége *Hirsch* István m. kir. közalapítványi főerdőtanácsosnak az Országos Erdészeti Egyesület választmányi tagjának saját kérelmére történt nyugalmaztatása alkalmából a miniszteri tanácsosi címet adományozta.

Ő felsége *Tomcsányi* Gusztáv máramarosszigeti m. k. erdőigazgatónak, az Országos Erdészeti Egyesület választmányi tagjának, kitűnő szolgálatai elismerésül a III. oszt. vaskoronarendet adományozta.

Ő felsége *Farbaky* István ny. főbányatanácsosnak és a selmeczbányai m. k. bányászati és erdészeti akadémia volt igazgatójának a magyar nemességet „árvanagyfalvi“ előnévvet díjmentesen adományozta.

Már mult számunkban adtunk hírt arról, hogy az erdészeti főiskola botanikai tanszékére a földmivelésügyi miniszter dr. *Kövessi* Ferencz szőlőszeti és borászati felügyelőt nevezte ki rendkívüli tanárnak. Az új tanár életrajzi adatai a következők:

Dr. Kövessi Ferencz 1875. márczius hó 18-án Érolasziban (Biharmegye) született. A reáliskolának elvégzése után tanulmányait az 1891—1894. években a debreczeni gazdasági tanintézetben folytatta. 1894—1895. években a budapesti felsőbb szőlő- és borgazdasági tanfolyamot is elvégezvén, 1895—1897. években a földmivelésügyi miniszterium szőlőszeti és borászati ügyosztályában működött, mely idő alatt az 1896. és 1897. években az egyetem bölcsészeti karának is volt a hallgatója.

1897. évben szőlőszeti s borászati felügyelővé neveztetett ki s egyuttal külföldi tanulmányutra is küldetett, melyről csak 1901. évben tért vissza. Ézalatt az idő alatt ugyszólván egész Közép-Európát s Angliát utazta be, főleg a növénykísérleti állomásokat és botanikai intézeteket tekintvén meg. Ugyanakkor több egyetemen és gazdasági főiskolán növénykísérleti, növénytani, állattani és geológiai tanulmányokkal foglalkozott. Ézalatt az idő alatt a párisi Sorbonne egyetemen doktorátust is szerzett. Ezenkívül tanulmányutja alatt több botanikai, növénybiológiai, növénypatológiai állomáson és laboratóriumban dolgozott és a többek között a híres Pasteur-intézet bakteorológiai kurzusát is hallgatta. 1901. évben hazaérkezvén, a központi szőlőszeti és borászati kísérleti állomáson és az ampelológiai intézetnél működött, e mellett azonban a tudományegyetemen a matematikai, fizikai és kémiai doktorátus elnyerhetése végett is folytatta tanulmányait.

Irodalmi működése 1895. évben kezdődik. Önálló dolgozatai jelentek meg a Természettudományi Közölnyben, gazdasági és szőlőművelési szaklapjainkban, továbbá francia nyelven a francia tudományos Akadémia által kiadott „Comptes rendus“ és a „Revue Generale de Botanique“ füzeteiben. Most jelent meg egy biológiai tanulmánya a szőlővessző ééréséről. Több dolgozata sajtó alatt van.

Az erdészeti növénytan új tanára, bár erdőgazdasági vonatkozásaiban a növénytant eddig nem művelte, úgy aránylag fiatal

koránál, mint eddigi, valóban nagy ambícióra valló tanulmányainál és tudományos sikereinél fogva arra a reményre jogosít, hogy az erdészeti tudományok körében is tájékozást szerez és a gyakorlati erdőgazdaságokban is körültekintve, csakhamar fel fogja ismerni azokat a nézőpontokat, a melyekből az erdészeti növénytan előadásánál ki kell indulni, sohasem tévesztve szem elől, hogy nem elméleti növénytudósokra, hanem tudományos képzettséggel bíró gyakorlati emberekre van szükségünk.

Uj kinestári erdőgondnokság. A m. kir. földmivelésügyi miniszter a „Máramarosi faipar részvénytársaság felszámolás alatt“ czégtől a máramarosvármegyei Havasmező és Oroszkő egyesített község határában megvásárolt 16160 kat. hold kiterjedésű ingatlanból Havasmező székhelylyel új erdőgondnokságot létesített, melynek kezelésével Nyitrai József erdészt bízta meg.

A mézharmat. Az Erdészeti Lapok f. é. IX-ik füzetében részletesen fel vannak sorolva a nagy szárazság által az erdőgazdaságban okozott jelentékeny károk. Észleltem azonban ezeken kívül még ez évben egy más jelenséget is, mely szintén a nagy szárazság következtében lépett fel nagy mértékben. Ez a *mézharmat*. A kezelésemre bizott pagonyban már május 16-ikán oly nagy mértékben mutatkozott a mézharmat, hogy nemcsak fent a fákon, de az alattok lévő füveken és gyomokon is úgy néztek ki a levelek, mintha vékony fénylő, firnájsz vagy zselatin réteggel lettek volna bevonva. Később, május végén és június közepén újból nagy mértékben mutatkozott, úgy, hogy egész fényes réteg látszott a levelek felső lapján, sőt még júliusban is volt egyszer, hanem kisebb mértékben, mint előbb. Különösen a tölgyesekben, a délnek fekvő oldalakon volt nagy mértékben észlelhető, úgy, hogy messziről lehetett látni a levelek fényes csillogását. A levelek alsó lapján nemsokára millió számra mutatkoztak a zöld levéltetvek, míg a levél felső mézharmattal bevont lapján csak kevés számmal voltak találhatóak. Némelyek azt állítják, hogy a mézharmat ezen levéltetvek terméke; t. i. a levéltetvek a levelek alsó lapjára tapadva, a levélből nedvet szíznak és azon nedvből később, a mézhez hasonló édes, ragadós és fényes folyadékot, illetve nedvet fecskendeznek ki magokból potrohukon át, ami apró harmatcseppek alakjában az alattok lévő levelek felszínére hull és azt,

ha nagyobb mértékben fordul elő, egy vékony, fénylő, ragadós édes nedvréteggel vonja be. Mások meg azt állítják, — és ez valószínűbb is, — hogy a mézharmat a növények, illetve azok levelének beteges állapotából és ennek folytán az azokból kiömlő válladékból származik, mely harmat alakjában a levélre visszacsapódik. Ez annál valószínűbb, mert megfigyelésem szerint a fáknak még a legfelsőbb levelei is be voltak vonva mézharmattal, már pedig ezen levelek felett nem voltak levéltetvek, melyek ezekre hullatták volna a mézharmatot, ha csak rajokban repülve nem hullatták rájuk. Megfigyelésem szerint itt a mézharmat előbb jelentkezett és csak azután egy-két napra rá voltak láthatók a levéltetvek. A levelek később egy pár nap múlva, — különösen a tölgyfákon, — felső egyharmadukban, vagyis a levél hegyén elveszítették zöld színüket, halvány, átlátszó, sárgás-fehér színt kaptak és a levél többi részével együtt összezsugorodtak. A levél felületéről később a mézharmat lassanként eltűnt, a miben az időközben lehullott kevés eső is közreműködött, de a levélösszezsugorodás és csomósodás, valamint a levél hegyének szintelensége egész nyáron át megmaradt. A fák ennek következtében úgy hosszú, mint vastagsági növekedésben nagyon keveset gyarapodtak. A levelek ősszel sokkal korábban kezdetek lehullani, mint más években. A csemetekertjeimben levő tölgy, kőris, ákác és fenyő-csemeték is mind el voltak lepve a mézharmattól. Ezek között, különösen a tölgy-csemeték közt, egész fehér foltok keletkeztek a szintelen levelek miatt. Közülök sok ki is veszett ennek következtében, míg a többi csemetéken semmi különös változást sem idézett elő a mézharmat, de a csemeték általában visszamaradtak, és csak az őszi esőzések folytán kezdtek újból magokhoz térni és életre vergődni.

Bögözy Antal.

Októberben virágzó cseresznyefa. Az idei tartós szárazság miatt némely fáknak, különösen a sekély, sovány és délnek fekvő talajokban levőknek levelei már augusztus hóban lehullottak. Ez különösen nagy mértékben volt látható az előhegységek erdőségeiben, valamint a szőlők közt levő gyümölcsfáknál. Paulis vidékén (Aradmegye) az egyik parlag szőlőben előforduló több cseresznyefának levelei szintén már augusztus végén és szeptember elején lehullottak. Az őszi esős idők beálltával és néhány szép meleg

nap közbejöttével egyes cseresznyefák nemcsak új, friss, zöld leveleket hajtottak, hanem közülök az egyik még szép fehér virágba is borult, a mi a sárga levelekkel borított bokros parlagok közt igen szép látvány volt. A múlt évben a vadgesztenyénél észleltem november első felében a másodvirágzást, a mi különben igen gyakori jelenség.*)

Bögözy Antal.

A jegenyefenyő rákjáról. A jegenyefenyő rákbetegségét tudvalevőleg az *Aecidium elatinum* gombafaj idézi elő, melyre nézve Fischer, zürichi tanár, a tudományos szempontból érdekes ivadékcserét állapította meg. Heck azzal a kérdéssel foglalkozott behatóbban, hogy emez ivadékcserére alapítható-e a gyakorlati védekezés a rákbetegség elpusztítása céljából. Vizsgálatai alapján tagadó választ ad és a védekezés nehézségét jogosan a rákbetegség megtelepedésének megakadályozásában látja. Tudva van, hogy a gomba bábasesprőket okoz a jegenyefenyőkön, melyeket az eddigi gyakorlat szerint gondosan eltávolítanak ott, ahol találják, a további fertőzések csökkentése céljából. A védekezésnek ez a módja, erdészeti szempontból előnyösnek és eredményesnek is bizonyult egyes erdőterületekre nézve. *Tubeuf*-nek az a vélekedése, hogy zárt jegenyefenyő-állatok természetes megifjodása kevesebb gyomnövényzet következtében a rákveszedelmet csökkenti, nem látszik beigazoltnak.

Az *Aecidium elatinum* biológiájában az *Alsine*-fajokon előforduló teleutospórák tekintetéből kiderítettlen az a körülmény, hogy a bábasesprők faiskolákban és fiatal jegenyefenyvesekben a legnagyobb ritkaságok közé tartoznak; holott viszont, az öreg jegenyefenyők sudarai gyakran bábasesprősek, tehát ráktól fertőzöttek.

Tétényi.

A luczfenyők csúcsszaradásának okáról. Azt a tapasztalást, hogy 1902. tavaszán München környékén sok luczfenyőnek elhalt csúcsai voltak, *Tubeuf* arra vonatkoztatta, hogy a tenyészeti nyugalmi idő alatt elektromos kiegyenlítődések történtek a sudarak

*) Az ősszel való újabb lombfakadásnak érdekes tünete volt észlelhető a budapesti fasorokban is és különösen az Alkotmány-utca hársfáin. Ezek lombja ugyanis augusztus hó végével már teljesen száraz volt, sőt nagyrészt le is hullott. Az első esők után azonban új lombzat fejlődött, mely bár gyér volt, de annál husosabb, nagy levelekből állott és a még le nem hullott száraz levelekkel vegyesen foglalta el a hársfák ágait.

Szerk.

meg a felhők között.*) A 2—3 méternyi hosszú rész sérült szövete folytatódott a zöld héjon belül, barna csíkok gyanánt, melyeket paraszövet borított. Ezek jelöltettek villámhatásokul. *Möller* A., a ki a bajorországi luczfenyőket megszemlélte, azt állítja, hogy az említett elhalásnak az okául a *Grapholitha pactolana* nevű hernyó tekintendő, amint ezt Brandenburgban is tapasztalták. A sudarak pontosan ama ágörv fölött halnak el, a melyen a hernyórágás okozta sérülés a törzs körül tökéletes gyűrűt alkot.

Tubeuf megengedi, hogy a bajorországi luczfenyőknek tetemes része fagyjárta fekvésekben találtatott, melyeknek sudarai a molyhernyók rágása következtében haltak el. Ez a körülmény azonban nem tartja vissza abbéli nézetétől, hogy a luczfenyők csúcszáradását elektromos kiegyenlítődések okozzák. Ezzel szemben *Möller* főképen a *Tubeuf*-féle villám-nyomokra utal, azaz az elhalt kéregrészekre, melyeket paraszövet választ el az ép szövevtől. Ezek a paraszövevtől betokozott holt-szövetű csíkok a zöld héjban a korona felső részében törzset övező szalagokat képeznek, és onnét lefelé sugárzanak, különálló csíkokban, hogy egyes foltokban végződjenek. Míg a korona felső részében az egész kéreg, meg a kambium van elhalva, tovább lefelé csak kéregszöveti szigetek alakjában látható még a sérülés, és a kambium ép marad.

A *Grapholitha* esetében *Tubeuf* szerint a mélyebben fekvő törzsrészben az élő szövetbeli háncsbarnulás sohasem található. Ennek ellentmond *Möller* vizsgálatai alapján, a mennyiben azt mondja, hogy amaz állítólagos villámnyomokat más körülmények között is megtalálta; így egy vörösfenyőnek a zöld héjban, melynek a sudara őzbak rágása következtében volt elhalva, paraszöveti tultengéseket talált, aminők más esetben egy orrmányosbogár okozta tetemes rágási kártétel következtében voltak fölismerhetők. Eme tények a *Tubeuf*-féle kísérleteknek a bizonyító erejét gyöngítik, a melyeknél t. i. nagyfeszültségű váltakozó-áramok által luczfenyő-csemeték sudarai elhaltak, és a villám-nyomok mesterséges módon létesítettek.

Tétényi.

Halálozás. *Szondi* János ny. m. k. erdőszámellenőr (Budapest) és *Tauber* Ödön m. k. erdész (Pápa), az Országos Erdészeti Egyesület rendes tagjai meghaltak. Béke hamvaikra!

*) Lásd az E. L. 1904. évi 136. és köv. old. is.